

Iva Meštrović
Etnografski muzej Split
iva@etnografski-muzej-split.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](#)

Analiza čitanosti i citiranosti časopisa *Ethnologica Dalmatica* (1992. – 2022.)

Readership and citation analysis of *Ethnologica Dalmatica* Journal
(1992-2022)

Pregledni rad

Sažetak: U radu se analizira čitanost i citiranost 229 radova objavljenih u časopisu *Ethnologica Dalmatica* u tridesetogodišnjem razdoblju njegova izlaženja. Podaci o čitanosti, odnosno broju preuzetih članaka u elektroničkom obliku, prikupljeni su s Portala hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa (Hrčak), dok se analiza citiranosti donosi na temelju podataka iz triju relevantnih baza podataka (Web of Science Core Collection, Scopus i Google Scholar).

Glavne riječi: analiza čitanosti, citatna analiza, etnologija i kulturna antropologija, *Ethnologica Dalmatica* (časopis), humanističke znanosti

1. Uvod

Znanstveni i znanstveno-stručni časopisi čine osnovu znanstvene komunikacije i jedan su od glavnih izvora novih znanstvenih ideja. Pojavi znanstvenog časopisa prethodilo je postojanje velikog broja znanstvenika i stručnjaka koji imaju potrebu artikulirati određenu znanstvenu i stručnu problematiku i podijeliti je s relevantnom znanstvenom zajednicom (Jokić i Zauder, 2013: 332). U prirodnim znanostima časopis je glavni komunikacijski kanal, dok se u društvenim i humanističkim znanostima znanstvena komunikacija proširuje i na druge vrste publikacija, kao što su autorske ili uredničke knjige, poglavlja u knjigama, radovi u zbornicima sa znanstvenih skupova i sl. Svakom znanstveniku odaje se priznanje kada netko njegov rad pročita, smatra ga relevantnim i na njega se pozove kroz citate. Navedeno se događa u idealnim uvjetima znanstvenog komuniciranja, ali je potrebno napomenuti da se u stvarnosti javljaju različiti motivi i razlozi za citiranje radova drugih autora.

Za vidljivost časopisa u međunarodnoj znanstvenoj zajednici od presudne je važnosti da budu dostupni u knjižničnim zbirkama, a pogotovo da budu zastupljeni (indeksirani) u relevantnim sekundarnim izvorima informacija. Pod dostupnošću se ponajprije misli na

dostupnost cjelovitih tekstova članaka u elektroničkom obliku. Bez zadovoljenja tih uvjeta, teško da se uopće može govoriti o objavljivanju radova u pravom smislu te riječi (Jokić, 2006: 101). Jokić ističe da ne postoji instrumentarij kojim bismo mogli pouzdano utvrditi koliko je neki rad korišten i u kojoj je mjeri utjecao na druge znanstvenike jer je riječ o subjektivnim utjecajima na pojedine znanstvenike (2005: 120). Pa ipak, korištenje nekoga rada/časopisa najučestalije se utvrđuje na dva načina, premda ni ovi pokazatelji nisu sasvim pouzdani: prvi je način praćenje korištenja (čitanosti) časopisa u knjižnicama odnosno praćenje broja preuzimanja članka u elektroničkom obliku, a drugi je način praćenje citiranosti toga rada.

Znanstveni radovi koji se objavljuju u časopisima podliježu procjeni kvalitete znanstvenoga istraživanja. Postoje dva ustaljena načina kontrole kvalitete: prvi dio vrednovanja obavlja se sustavom recenzije u kojem kvalitetu kontroliraju stručnjaci za područje kojim se članak bavi i to prije njegova objavljivanja, dok se drugi dio obavlja na temelju utjecaja članka na znanstvena istraživanja, odnosno na osnovi kvantitativnih pokazatelja korištenja, čitanosti i citiranosti, a događa se nakon njegova objavljivanja (Hebrang Grgić, 2016: 121). Porast kvantitativnih istraživanja obilježja časopisa, odnosno radova/članaka koje oni objavljuju, s pomoću tzv. bibliometrijskih analiza, javlja se od 1960-ih godina nadalje (Macan i Petrak, 2015: 39). Najsazetije rečeno, bibliometrija je „primjena matematičkih i statističkih metoda na publikacije, a u vrednovanju se koristi nizom kvantitativnih pokazatelja“ (Hebrang Grgić, 2016: 166). Budući da se svrha vrednovanja znanstvenog rada obično vezuje za uspoređivanje znanstvenika, ustanova, znanstvenih polja i područja, zemalja i sl., kvantitativni pristup kojim se koristi scientometrija čini se metodološki najprihvatljivijim, ali je, kako ističu Jokić i Lasić-Lazić, potrebno osvijestiti i sve nedostatke tog pristupa (2015: 197). Autorice navode da je nedostatak tog pristupa najčešće vidljiv u nedovoljno jasnoj ili nerijetko pogrešnoj interpretaciji dobivenih rezultata, što je posljedica nekritičkog preuzimanja podataka koje nude različiti sekundarni izvori (Jokić i Lasić-Lazić, 2015: 198).

Pri vrednovanju časopisa, odnosno radova koji su u njima objavljeni, važan je i podatak tko je izdavač časopisa (Jokić i Lasić-Lazić, 2015: 204). Autorice za primjer uzimaju izdavače nacionalnih časopisa zemalja s tzv. znanstvene periferije. Napominju kako tim izdavačima, a često je riječ o znanstvenim i znanstveno-nastavnim ustanovama te stručnim i znanstvenim udrugama, poteškoće čine nedovoljan broj rukopisa, neobjektivnost recenzenata male sredine u kojoj se stručnjaci međusobno poznaju, to što su urednici često volonteri, nedovoljna financijska sredstva za izdavanje časopisa te brojni drugi problemi. Sve navedeno upućuje na to da se takvi časopisi teško mogu uspoređivati s časopisima prestižnih svjetskih nakladnika, koji imaju dugogodišnje profesionalno i komercijalno iskustvo u znanstvenom izdavaštvu, velike naklade, velik broj međunarodnih neovisnih recenzenata, koji primaju velik broj rukopisa, imaju visok postotak odbijanja rukopisa te prestižan status prema scientometrijskim indikatorima (Jokić i Lasić-Lazić, 2015: 204).

Primjena citatnih analiza provodi se sa svrhom boljeg upoznavanja posebnosti znanstvenog komuniciranja unutar pojedinog užeg područja, među srodnim i manje srodnim područjima, prilikom čega se otkrivaju komunikacijski kanali, ključni autori, ključne publikacije, a može se pratiti i razvoj znanstvenog područja i sl. (Jokić, 2006: 101). Ista autorica dalje navodi da se rezultati citatnih analiza najčešće koriste kao doprinosi razvoju pojedine discipline, ali imaju i pragmatičnu stranu, koja se očituje vrednovanjem znanstvenog rada pojedinih znanstvenika, institucija, zemalja ili časopisa, brojem i vrstom dobivenih citata.

Citatne analize svoju primjenu imaju u prirodnim i primijenjenim znanostima, ali i u društvenim te u većem dijelu humanističkih znanosti.

Baze podataka ubrajaju se u sekundarne izvore informacija, a glavna im je svrha upućivanje korisnika na primarne izvore informacija. Baze podataka najčešće se dijele na tri skupine: bibliografske baze podataka, citatne baze podataka i baze podataka s cjelovitim tekstovima. U bibliografskim bazama svaki je rad zastupljen bibliografskim zapisom, dok citatne baze tim zapisima dodaju i podatke o citiranosti. Glavno obilježje baza podataka s cjelovitim tekstom jest mogućnost uvida u cjeloviti tekst pojedinog rada.

Za časopise u otvorenom pristupu (engl. Open Access, OA), kao i za druge vrste pristupa radu, moguće je pratiti statistiku korištenja radova, odnosno broja preuzimanja i čitanja. Danas se u otvorenome pristupu nalaze mnogobrojni časopisi. Otvoreni pristup prema *Budimpeštanskoj inicijativi za otvoreni pristup* iz 2002. godine (Budapest Open Access Initiative – BOAI) definira se kao „besplatna dostupnost na internetu, koja će omogućiti bilo kojemu korisniku da: čita, učitava, kopira, distribuira, otisne, pretražuje, koristi poveznice na cjelovite tekstove, koristi za indeksiranje, prosljeđuje tekstove ili ih koristi za bilo koju drugu zakonski reguliranu svrhu, bez ikakvih financijskih, pravnih ili tehnoloških ograničenja, osim onih vezanih uz samu mogućnost pristupa internetu“. Po *Budimpeštanskoj inicijativi* regulirana su dva načina ostvarivanja otvorenog pristupa: samoarhiviranjem radova u digitalnim otvoreno dostupnim repozitorijima i putem otvoreno dostupnih časopisa (Hebrang Grgić, 2016: 240–248). Premda se izraz *otvoreni pristup* pojavljuje i definira nakon 2000. godine, njegova se povijest može pratiti i prije početka trećeg tisućljeća jer je ideja otvorenosti bila prisutna od samih početaka znanstvene komunikacije (Hebrang Grgić, 2016: 240). Postoje baze podataka koje služe kao portali za pristup, među kojima je najpoznatija baza (direktorij) Directory of Open Access Journals (DOAJ) izdavača Infrastructure Services for Open Access (IS4OA). Početkom listopada 2023. godine u bazi DOAJ indeksirana su 19 982 časopisa iz 135 zemalja s ukupno 9 402 989 članaka (DOAJ, 2023). U Hrvatskoj se znanstveni i stručni časopisi u otvorenom pristupu okupljaju na središnjem portalu – Hrčak. U istom razdoblju na portalu Hrčak zabilježeno je ukupno 536 časopisa, od čega je 285 621 rad s cjelovitim tekstom (Hrčak, 2023). Hrčak je, kako navodi Stojanovski, danas izrastao u suradničku platformu na lokalnoj i međunarodnoj razini te su njegova uloga i važnost odavno prerasle same informacije o broju uključenih časopisa, posjeta, količini prometa i sl.

(2016: 14–15). Na lokalnoj razini Hrčak je osigurao zajedničku platformu za jednostavnu i besplatnu objavu digitalne inačice znanstvenih, stručnih i popularnih časopisa i time postao središnje mjesto pristupa za sve čitatelje (Stojanovski, 2016: 14). Važnost Hrčka na međunarodnoj razini vidljiva je temeljem razmjene podataka o objavljenim radovima upotrebom protokola Open Access Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH) i sheme metapodataka Dublin Core (DC) (Stojanovski, 2016:15). Ista autorica naglašava da je takvim pristupom omogućena prisutnost podataka o hrvatskoj znanstvenoj publicistici u poznatim repozitorijima. Od samih početaka Hrčka, tj. od 2006. godine, to su repozitoriji BASE (Bielefeld Academic Search Engine) i OAIster, a od 2015. i ZENODO, repozitorij koji uključuje publikacije svih zemalja Europske unije (EU) i služi kao infrastruktura projektu Open Access Infrastructure for Research in Europe (OpenAIRE).¹ Sadržaj Hrčka redovito pobire Google, primarno za potrebe svog informacijskog sustava Google Scholar, kao i tražilice MSN i Yahoo. Redoviti posjetitelji repozitorija Hrčak još su i robot najvećega svjetskog kataloga WorldCat, koji izrađuje OCLC, kao i niz tematskih i institucijskih repozitorija koji pobiru i distribuiraju ciljane sadržaje u svrhu uključivanja radova određenog znanstvenog područja. Govoreći o budućem razvoju Hrčka koji će uključivati brojne nove funkcionalnosti, Stojanovski izdvaja i rad s citatima, čime bi se osigurala izrada citatnih analiza te razvoj i primjena brojnih metrika, uključujući i altmetriju (2016: 15). Hrčak od samih početaka promovira i potiče prijavu hrvatskih časopisa u DOAJ te se do danas bilježi kontinuirani porast uključenih časopisa (Hebrang Grgić, 2020). Također, posljednjih se godina poduzimaju važne aktivnosti s ciljem unaprjeđenja suradnje s velikim proizvođačima baza podataka (Clarivate, Elsevier, EBSCO i dr.). Te aktivnosti usmjerene su na omogućavanje automatskog pobiranja časopisa indeksiranih u WoS-u, Scopusu i drugim bazama korištenjem OAI-PMH sučelja Hrčka. Detaljno se prati pobiranje, registriraju se pogreške i obavljaju potrebne prilagodbe. Kao primjer uzet ćemo globalnu citatnu bazu podataka WoS u kojoj je, nakon razvoja i testiranja,² od 30. prosinca 2022. godine pokrenuto automatizirano preuzimanje podataka iz Hrčka (Srce, 2023). Podaci se preuzimaju svakodnevno, a u prvoj polovici siječnja 2023. preuzeti su podaci za 116 časopisa iz Hrčka. Automatizacija će omogućiti potpunije i ažurirane podatke u bazi WoS, što je iznimno važno za hrvatske znanstvene i stručne časopise imajući u vidu da se indeksiranost u Web of Science Core Collection (WoSCC) bazama vrednuje sukladno Kriterijima za financijsku potporu znanstvenim časopisima i časopisima za popularizaciju znanosti. Taj iskorak važan je i za znanstvenike, tj. autore radova s obzirom na to da se objavljeni radovi indeksirani u WoSCC-u vrednuju za izbor u znanstvena zvanja.

¹ OpenAIRE projekt promiče otvoreni pristup publikacijama i istraživačkim podacima primarno nastalim na projektima koje financira Europska komisija.

² S obzirom na poteškoće povezane s točnošću podataka, a nerijetko i velike vremenske odmake u indeksiranju radova u WoS-u, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK), Srce i Hrvatska udruga za znanstvenu komunikaciju (ZNAK) potaknuli su komunikaciju s Clarivateom (vlasnikom baze) te predložili unaprjeđenje procesa preuzimanja podataka.

Bibliografske baze podataka, kao sekundarni izvor informacija, nastale su iz potrebe da se korisnicima omogući lakše praćenje, pretraživanje i pristup najrelevantnijoj literaturi (Gašparac, 2006: 93). Broj baza podataka koje indeksiraju određeni časopis može se prihvatiti kao mjera važnosti, odnosno vrijednosti promatranog časopisa. U idućem poglavlju predstaviti ćemo tri, po mišljenju mnogih, najrelevantnije citatne baze podataka.

2. Relevantne citatne baze podataka

Danas se u najveće multidisciplinarno orijentirane citatne baze podataka ubrajaju Web of Science Core Collection (WoSCC), Scopus i Google Scholar (GS, hrv. Google znalac) koje, osim za pretraživanje literature, služe i kao analitički instrumentarij za vrednovanje znanstvenog odjeka autora i časopisa (Brajenović-Milić, 2014: 426). WoSCC i Scopus najčešće su korištene međunarodne citatne baze. U Hrvatskoj se dugi niz godina nabavljaju nacionalnom licencom, a dostupne su na Portalu elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (2023).³

WoS je platforma koja podržava 15 baza podataka i vodeće citatne indekse. Riječ je o jednoj od najstarijih indeksnih baza koja okuplja radove iz svih znanstvenih područja. Ovaj proizvod tvrtke Thomson Reuters, danas je u vlasništvu tvrtke Clarivate Analytics. Prema podacima iz 2022. godine platforma prati 34 888 časopisa s ukupno 182 milijuna bibliografskih zapisa, uključujući časopise, knjige i zbornike (Jolić i Grgić, 2022: 195).

Posebno je važan središnji, tj. jezgreni dio baze, WoSCC, koji indeksira radove prema strogim kriterijima kvalitete. U istom razdoblju WoSCC je uključivao 21 894 časopisa i više od 126 000 knjiga, 226 000 zbornika i ukupno 82 milijuna bibliografskih zapisa (Jolić i Grgić, 2022: 196). Većina bibliometrijskih istraživanja temelji se na podacima iz zbirke citatnih indeksa WoSCC-a, a posebno iz tri najpoznatija, koja indeksiraju znanstvene časopise – to su Science Citation Index Expanded (SCI-EXP), Social Science Citation Index (SSCI) i Art and Humanities Citation Index (A&HCI) (Macan i Petrić, 2015: 40). Spomenut ćemo i ostale WoSCC indekse: Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S), Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH), Book Citation Index – Science (BKCI-S), Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH) i Emerging Sources Citation Index (ESCI), Current Chemical Reactions (CCR-EXP), Index Chemicus (IC). Od navedenih citatnih indeksa izdvojiti ćemo ESCI koji indeksira časopise koji se nalaze u procesu inicijalne uredničke evaluacije odabira časopisa za uključivanje u WoS-ove citatne

³ Portal elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu obuhvaća dostupne baze podataka s nacionalnom licencom čiji je pristup znanstvenoj i akademskoj znanosti, kao i zainteresiranoj javnosti, omogućilo Ministarstvo kulture RH u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu kroz projekt *Povećanje pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija (e-izvori)*.

indekse. Velika je novost da je Clarivate od 2023. godine najavio promjene u novom izdanju baze Journal Citation Reports (JCR) (Končić, 2022). Naime, od 2023. godine faktor odjeka časopisa (engl. Journal Impact Factor – JIF) izračunavat će se za sve časopise u WoSCC-u. Time će časopisi zastupljeni u indeksima AHCI i ESCI prvi put dobiti vlastiti faktor odjeka. Novim načinom izračunavanja JIF-a za sve časopise u WoSCC-u zapravo se izjednačavaju uvjeti vrednovanja časopisa i omogućuje se sustavno i objektivno određivanje njihove utjecajnosti unutar određenoga znanstvenog područja. Tako će prvi put vlastite faktore odjeka dobiti oko 9000 časopisa, među kojima je i 85 hrvatskih (11 u AHCI i 74 u ESCI indeksu).

Jedan od važnijih pokazatelja aktivne zastupljenosti časopisa u znanstvenoj zajednici jest odjek članaka koje objavi taj časopis. Najpoznatije je mjerilo tzv. faktor odjeka časopisa, a odjek se najčešće mjeri brojem citata (Macan i Petrić, 2015: 40). Faktor odjeka se, kao i drugi bibliometrijski pokazatelji, objavljuje u WoS-ovoj citatnoj bazi podataka JCR, na temelju podataka iz citatne baze WoSCC. Svjestan nedostataka dotadašnjih indikatora vrednovanja znanstvene produktivnosti, fizičar J. E. Hirsch uveo je 2005. godine novi scientometrijski indikator „h-indeks”⁴, kojim se može mjeriti širi odjek i prepoznatljiviji utjecaj rada pojedinog znanstvenika, odnosno časopisa (Jokić, 2009: 6). Važno je istaknuti da ovaj scientometrijski indikator služi za usporedbu znanstvenika samo iz istog područja i približno istog radnog iskustva, a isto se odnosi i na časopise. H-indeks, kako navodi Jokić, zapravo definira prepoznatljivost, odnosno konzistentnost pojedinog znanstvenika, tj. časopisa u određenom području, a prepoznatljivost znači da znanstvenik ima veći broj radova, pri čemu su svi dobili relativno velik broj citata i to tzv. neovisnih citata⁵ (2009: 7). H-indeks kao scientometrijski indikator postao je veoma zanimljiv znanstvenoj zajednici, tako da citatne baze Scopus, WoS i naposljetku GS, uz broj radova, broj citata i prosječan broj citata, nude i automatski izračun h-indeksa uključujući sve vrste citata. Taj indikator moguće je izračunavati za jednu ili više godina, u ovisnosti o duljini izlaženja nekog časopisa te odjeku radova koji su u njemu objavljeni.

Scopus je najveća svjetska bibliografska i citatna baza u vlasništvu izdavačke kuće Elsevier. Pokrenuta je 2004. godine, a indeksira izvore iz cijeloga svijeta te pokriva sva područja znanosti. Prema podacima za 2022. godinu raspolaže s više od 84 milijuna bibliografskih zapisa prikupljenih iz više od 25 800 časopisa i 249 000 knjiga i zbornika radova (Jolić i Grgić, 2022: 196).

⁴ Znanstvenik ima određeni h-indeks ako je svaki od njegovih N_p radova dobio najmanje h citata, dok ostali broj ($N_p - h$) radova ima $\leq h$ citata. Primijenjeno u praksi, to znači da je autor koji ima h-indeks 10, objavio 10 ili više radova, pri čemu je njegovih 10 radova dobilo najmanje po 10 citata, dok su njegovi ostali radovi citirani manje od deset puta.

⁵ Pod neovisnim citatima podrazumijevaju se citati koje autor dobiva od njemu nepoznatih kolega izvan svoje institucije, a u slučaju malih zemalja, izvan svoje zemlje.

Baza GS pokrenuta je iste godine kada i baza Scopus. Riječ je o tražilici koja obuhvaća široki pregled znanstvene i stručne literature, a uključuje recenzirane radove, knjige, sažetke, članke i drugo. Omogućuje pristup na pojedine radove i baze u otvorenom pristupu, kao i pregled citiranosti radova. S pojavom GS-a počinju se objavljivati različite usporedne analize citiranosti u spomenutim trima bazama podataka (Macan i Petrak, 2015: 8). Većina autora smatra GS bibliografskom i citatnom bazom podataka ravnopravnom drugim bazama podataka, dok neki iskazuju dvojbe povezane s nedostatkom jasnog identifikatora dokumenata u smislu trajnosti pretraživanja te su skloniji definirati GS kao pretraživač i citatni izvor (Čuljak i Machala Poplašen, 2019: 133). Kao najveći nedostatak GS-a Čuljak i Machala Poplašen navode indeksiranje istog dokumenta, uglavnom zbog manjih varijacija u referenciranju, kao dvaju, a ponekad i kao više različitih dokumenata (2019: 134).

3. Bibliometrijska i scientometrijska istraživanja časopisa iz područja društvenih i humanističkih znanosti u Hrvatskoj

Do danas provedena bibliometrijska i scientometrijska istraživanja časopisa u Hrvatskoj pokazuju da su istraživanja s područja društvenih i humanističkih znanosti manje zastupljena od istraživanja časopisa s područja zdravstvenih, biomedicinskih, biotehničkih, prirodnih i tehničkih znanosti (Moslavac, 2022: 195).

Opsežno istraživanje (Jokić, Zauder i Letina, 2012), koje je ujedno i prvo te vrste u Hrvatskoj, provedeno je s ciljem cjelovitog uvida u stanje produktivnosti hrvatskih znanstvenika iz društveno-humanističkih znanosti i umjetničkog područja u razdoblju od 1991. do 2005. godine.

Važnije analize časopisa s područja društveno-humanističkih znanosti koje su dosad proveli domaći autori mogu se podijeliti na istraživanja manjeg obuhvata: Martek i Šute (2010), Švenda-Radeljak (2008), Kesegić i Martek (2011), Romić i Mitrović (2017, 2018) i Moslavac (2022) te na opsežna istraživanja kojima je obuhvaćeno razdoblje od više desetljeća objavljenih časopisa: Jokić i Zauder (2013), Vejmelka i Švenda Radeljak (2014), Jokić i Bartulović-Barnjak (2014), Radoš (2014) i Jelaska Marijan (2019).

U prošlom desetljeću objavljeno je više usporednih analiza citiranosti u bazama podataka WoSCC, Scopus i GS koje se odnose na jedno ili više znanstvenih područja (Čuljak i Machala Poplašen, 2019: 136). Riječ je o studijama stranih istraživača. Od provedenih usporednih analiza triju baza podataka hrvatskih istraživača navest ćemo citatnu analizu časopisa *Turizam* za razdoblje 2000. – 2011. (Tokić, 2012), metriku triju citatnih izvora na uzorku hrvatskih znanstvenika (Čuljak i Machala Poplašen, 2019) te istraživanje produktivnosti hrvatskih filozofa 2004. – 2020. (Jolić i Grgić, 2022). Rezultati tih istraživanja pokazuju da GS kao najmanje selektivna baza indeksira najveći broj radova i pruža širu pokrivenost za

većinu znanstvenih područja, kao i veću citiranost te h-indeks, a da baze WoSCC i Scopus donose slične rezultate.

Pretraživanje dostupne literature o vrednovanju časopisa iz područja etnologije i kulturne antropologije u Hrvatskoj pokazalo je da zasad ne postoji istraživanje koje bi uključivalo statistiku korištenja radova, odnosno broja preuzimanja i čitanosti te usporedbu metrike triju citatnih baza podataka – WoSCC-a, Scopusa i GS-a.

4. Istraživanje

Glavna svrha ovoga istraživanja jest stvaranje slike o vidljivosti i prepoznatljivosti časopisa *Ethnologica Dalmatica* u relevantnom okruženju kroz pokazatelje o čitanosti, odnosno citiranosti radova objavljenih u 30-godišnjem razdoblju njegova izlaženja.

4.1. Metodološki pristup

U radu je obrađeno 29 svezaka/godišta časopisa *Ethnologica Dalmatica* (ED) u kojima je ukupno objavljeno 229 radova, razvrstanih prema kategorizaciji koja se koristi u ovom časopisu. Utvrđeno je 139 izvornih znanstvenih članaka, 40 prethodnih priopćenja, 11 preglednih radova, 5 izlaganja sa skupa, 7 preuzetih radova i 27 stručnih radova. Podaci su prikupljeni iz baze Hrčak putem OAI-PMH protokola i uneseni su u internu bazu podataka programa Microsoft Excel, a poslužili su za izradu bibliografije radova ED-a objavljenih u razdoblju od 1992. do 2022. godine (Meštrović, 2023).⁶

Za analizu čitanosti, odnosno praćenje broja preuzimanja članaka u elektroničkom obliku, interna baza podataka dopunjena je podacima o posjećenosti časopisa, odnosno zapisima o preuzimanju svakog članka preuzetog s portala Hrčak, a odnose se na travanj 2023.

Ovim istraživanjem obuhvaćena je usporedna analiza citiranosti radova iz časopisa ED u citatnim bazama WoSCC, Scopus i GS. Baze podataka pretražene su u svibnju 2023. godine. Budući da ED nije indeksiran u bazama WoSCC i Scopus, pa nije bilo moguće dobiti njegovu izravnu citiranost, analizirana je posredna citiranost preko analize referenci radova objavljenih u časopisima koje indeksiraju te baze. Prikazujući samo podatke o citiranosti radova u indeksiranim časopisima tih dviju baza, citati u svim drugim časopisima za ovu su analizu ispušteni. U bazi podataka WoSCC dobiveni su podaci o citiranosti radova za čitavo razdoblje izlaženja časopisa, dok su u bazi Scopus ti podaci ograničeni na razdoblje od

⁶ Konačnom obradom popisano je ukupno 259 bibliografskih jedinica koje se nalaze u ovoj bibliografiji. Preostalih 30 radova i priloga uvrštenih u skupinu *Ostalo* nije uključeno u ovu analizu.

2008. do 2023. godine. Baze su pretražene prema naslovu časopisa i to u WoSCC-u odabirom „Cited Reference Search“ prema polju „Cited Work“, a u Scopusu upotrebom opcije „Document search/references“. Bibliografski podaci citiranih radova iz obje baza prikupljeni su tako da je svaki zapis ručno prebačen u tablicu izrađenu u digitalnom alatu MS Excel. Pregledom citiranih referenci uočene su pogreške povezane s bibliografskim opisom: bibliografski podaci istih radova navedeni su na različite načine, pogrešno su uneseni podaci o volumenu ili broju te su pogrešno navedeni podaci o autoru (prezimana i imena). Bibliografski zapisi dobiveni pretraživanjem uspoređeni su s podacima objavljenima u *Bibliografiji* koji su rađeni prema izvornicima, a citati istog rada zbrojeni su i pridruženi najpotpunijem bibliografskom opisu rada. Analiza je napravljena prema ispravljenim podacima i njome su dobivene vrijednosti o ukupnom broju citiranih radova i broju dobivenih citata po pojedinom radu, na temelju čega je dobiven i h-indeks, a te vrijednosti u manjoj su mjeri različite od onih dobivenih u navedenim bazama.

U drugom dijelu istraživanja analizirani su citirajući radovi. Na taj način dobili smo podatke o tome koji su časopisi, gdje i koliko puta citirali radove objavljene u ED-u. Bibliografski zapisi svih citirajućih radova ručno su prebačeni iz baza WoSCC i Scopus u tablicu izrađenu u alatu MS Excel na daljnju obradu.

Analiza citiranosti u bazi GS odnosi se na razdoblje od rujna 2013. do svibnja 2023. godine, a početak se podudara s datumom uključivanja časopisa ED u Hrčak. Budući da GS-ovo sučelje nije baš prikladno za bibliometrijske analize, koristili smo se softverskim programom, tj. aplikacijom prilagodljivog sučelja Publish or Perish (PoP) koju je razvila Anne-Wil Harzing (2007), profesorica na Sveučilištu Middlesex u Londonu (Čuljak i Machala Poplašen, 2019: 135). PoP preuzima zapise i analizira citate iz GS-a reducirajući broj dupliciranih zapisa u GS-u, a time i citata, dajući niz metričkih pokazatelja o autoru i časopisu. PoP također nudi mogućnosti preuzimanja podataka iz baza Web of Science, Scopus, Microsoft Academic i Crossref te mogućnosti povlačenja vanjskih podataka (Import External Data) (Čuljak i Machala Poplašen, 2019: 136).

4.2. Rezultati i rasprava

4.2.1. Analiza čitanosti časopisa *Ethnologica Dalmatica* na portalu Hrčak

Pokazatelj otvorene dostupnosti časopisa može se uključiti u sustav vrednovanja časopisa, odnosno radova pojedinih znanstvenika, jer se za radove koji su otvoreno dostupni može pratiti statistika korištenja, odnosno čitanja i preuzimanja od strane korisnika (Jokić i Lasić-Lazić, 2015: 205).

Časopis ED indeksira se u bazi Hrčak od 17. rujna 2013. godine, čime je postao otvoreno

dostupan.⁷ Prethodio mu je časopis *Koledar Pokrajinskog muzeja za narodni obrt i umjetnost u Splitu*, koji je ujedno i prva publikacija Etnografskog muzeja Split (EMS), objavljena 1913. i 1914. godine. Tijekom Prvoga svjetskog rata časopis se ugasio. Muzej je digitalizirao dva broja *Koledara* te prvih šest brojeva ED-a i kao takve objavio ih na portalu Hrčak. Ostali brojevi časopisa ED u elektroničkom su obliku od svog nastanka. Na taj način omogućen je pristup svim dosad objavljenim brojevima s cjelovitim tekstom (Meštrović, 2023: 6).

Podaci o posjećenosti na portalu Hrčak odnose se na razdoblje od 17. rujna 2013. do 8. travnja 2023. godine. Ukupna posjećenost časopisa ED u ovom razdoblju bila je ukupno 544 299, od čega se na članke odnosi 533 537, a na priloge 10 762 posjeta.⁸ Najmanju posjećenost imao je broj 7(1998), koja iznosi 3145, a najveću broj 22(2015) od ukupno 71 045 posjeta.

Na temelju dostupne evidencije o preuzimanju članaka s portala Hrčak donosimo podatke o ukupnom broju preuzimanja članaka, prosječnom broju preuzimanja po članku, podatke o tome koji je broj (godiste) ED-a preuziman najviše, a koji najmanje puta te podatke o člancima s najvećim brojem preuzimanja (tablica 1).

Ukupan broj preuzimanja članaka iznosi 332 483, dok prosječan broj preuzimanja po članku iznosi 11 464. Najveći broj preuzimanja (57 720) imao je broj 22(2015), a najmanji broj preuzimanja (759) imao je broj 16(2007).

Autor	Naslov	Godište	Broj preuzimanja
Braica, Silvio	<i>Kratki pojmovnik o moru, ribarstvu i pomorstvu</i>	22(2015)	32 236
Bajuk, Lidija	<i>Magija i prežici vračarstva u hrvatskim tradicijskim vjerovanjima i postupcima s roditeljom</i>	19(2012)	18 610
Braica, Silvio	<i>Božićni običaji</i>	13(2004)	12 323
Bobanović, Lucija	<i>Institucija harema na osmanskome dvoru</i>	14(2005)	11 354
Bezić-Božanić, Nevenka	<i>Stivanska imena i prezimena 17. i 18. stoljeća</i>	10(2001)	11 135
Braica, Silvio	<i>Pojmovnik hrvatske etnografije i etnologije</i>	8(1999)	7625
Marks, Ljiljana	<i>Od Dioklecijana do Splita : predaje i legende</i>	6(1997)	6975
Vojnović-Traživuk, Branka	<i>Nošnja splitskih varošana u procesu nacionalne identifikacije</i>	11(2002)	6183
Barešin, Sandra	<i>Mora kao nadnaravno biće tradicijske kulture</i>	20(2013)	5794
Sunara, Nikola	<i>More u usmenim lirskim pjesmama</i>	22(2015)	5434

Tablica 1. Članci časopisa *Ethnologica Dalmatica* s najvećim brojem preuzimanja na portalu Hrčak

⁷ *Ethnologica Dalmatica*. Dostupno na: <https://hrck.hr/ethnologica-dalmatica> [13.05.2023.]

⁸ Časopis *Koledar Pokrajinskog muzeja za narodni obrt i umjetnost u Splitu* imao je ukupno 16 829 posjeta.

Navedeni podaci govore o ukupnom broju preuzimanja članaka ED-a, prosječnom broju preuzimanja po članku te izdvajaju brojeve časopisa s najvećim, odnosno najmanjim brojem preuzimanja. Izneseni podaci o člancima s najvećim brojem preuzimanja upućuju na to koje su teme čitateljima bile najzanimljivije. Uključivanjem časopisa u Hrčkov portal otvorenog pristupa, on je postao središnje mjesto pristupa za sve čitatelje u Hrvatskoj – znanstvenu i stručnu javnost, ali i širu javnost. Prema broju pregleda i preuzimanja radova ED-a na portalu Hrčak teško se može zaključiti u koje su sve svrhe korišteni preuzimani članci. Provedena citatna analiza časopisa u trima citatnim izvorima otkriva tek dio radova koji su citirani u časopisima i drugim publikacijama koje indeksiraju ove baze podataka. Vjerujemo da dio citata nije pokriven ovom analizom, zato što postoji mogućnost da su neki autori citirali radove u časopisima koje ovi citatni izvori ne pokrivaju, pa su zbog toga ostali nevidljivi. Također se može pretpostaviti da je široki krug zainteresiranih čitatelja velik broj preuzetih radova koristio za različite osobne potrebe (obrazovanje, različite projekte, kulturne potrebe, informiranost i sl.).

Posljednjih je desetljeća u znanosti primjetna sve veća važnost koja se pridaje interdisciplinarnosti kao posebnom obliku znanstvenog pristupa, odnosno principa znanstvenog istraživanja. U radu koji se bavi sadržajnom analizom časopisa ED u razdoblju od 1992. do 2022. godine, uključeni članci promatrani su i prema akademskim disciplinama kojima pripadaju (Meštrović, 2023: 77). Utvrđeno je da se više od polovice članaka (52,8 %) odnosi na etnologiju, koja integrira dva korpusa znanja: etnološko i kulturno-antropološko. Najveći broj ostalih članaka, uz znanja iz etnologije, kombinira znanja iz srodnih disciplina: jezika i književnosti (16,2 %), muzeologije (14,8 %) i povijesti umjetnosti (7,4 %) te u manjoj mjeri povijesti umjetnosti i arheologije (2,7 %) te prava (2,2 %). Ostali članci odnose se na druge discipline: društvenu i kulturnu povijest (3,5 %) te pravo i muzeologiju (0,4 %). Vjerujemo da su najvažnija područja suradnje etnologije i srodnih znanosti, koja su prepoznata u promatranim radovima ovoga časopisa, također pridonijela širenju kruga čitatelja i izvan temeljne discipline koju časopis pokriva. Važnost Hrčka za vidljivost i čitanost ovoga časopisa na međunarodnoj razini vidljiva je kroz razmjenu podataka o objavljenim radovima upotrebom OAI-PMH protokola koji definira mehanizam pobiranja metapodataka, čime je osigurana interoperabilnost kao važno svojstvo digitalnih repozitorija (2023). Hrčak od 2006. godine ima implementirano sučelje OAI-PMH. Njegovom upotrebom omogućena je razmjena podataka o objavljenim radovima u časopisu ED koji su postali vidljivi i međunarodnoj zajednici, što im zasigurno osigurava veću čitanost, a time i citiranost.⁹

⁹ Navest ćemo najvažnije: repozitorij BASE, OpenAIRE, najveći svjetski katalog WorldCat, tražilice Google (GS), Yahoo, MSN i dr.

4.2.2. Analiza citiranosti časopisa *Ethnologica Dalmatica* u bazama WoSCC, Scopus i GS

Posrednom citiranošću i analizom referenci radova objavljenih u časopisima koje indeksiraju WoSCC i Scopus, došli smo do podataka koji su časopisi i s kojom učestalošću citirali radove iz časopisa ED. Pretraživanjem baze WoSCC dobiven je podatak da je bilo ukupno 45 citata iz 42 različita časopisa. Dobiven je i h-indeks časopisa koji je iznosio 2. U bazi Scopus ukupno je citiran 41 rad u 33 časopisa. H-indeks časopisa također je iznosio 2. Zbog pogrešaka koje smo uočili prilikom pretraživanja tih baza, a koje su navedene u dijelu rada koji se odnosi na metodološki pristup istraživanju, analizu smo napravili s ispravljenim podacima koje donosimo u nastavku. Prema našoj analizi dobiveni su podaci da je 39 radova ED-a citirano ukupno 46 puta u WoSCC-u. Dobiveni h-indeks iznosio je 3. U bazi Scopus 31 članak ED-a imao je ukupno 49 citata. Dobiveni h-indeks iznosio je 4. Moguća razlika dobivenog h-indeksa može se objasniti i činjenicom da su obje baze svoj izračun temeljile na postignutim citatima u samo jednoj vrsti publikacija, tj. u časopisima. Naša analiza obuhvatila je i citate iz knjiga. Razdiobom citirajućih časopisa u bazama WoSCC i Scopus dobiveni su podaci o tome koji su časopisi i koliko puta citirali radove iz ED-a. U WoSCC-u su radovi iz ED-a ukupno citirani u 24 časopisa, od čega je 17 domaćih, a 7 stranih časopisa. Preostala 4 citata odnose se na knjige. Od hrvatskih časopisa članci iz ED-a najviše su citirani u časopisima *Studia ethnologica Croatica* (5) i *Analiz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* (5).

Od stranih časopisa najviše radova citirano je u časopisu *Lingua Montenegrina* (7). Radi dobivanja makar simbolične slike o prepoznatljivosti ovoga časopisa izvan Hrvatske, donosimo podatke o drugim državama u čijim su časopisima njegovi radovi ostvarili ukupno 14 citata. To su redom Crna Gora (7), SAD (3), Engleska (1), Srbija (1), Slovenija (1) i Slovačka (1).

U Scopusu su radovi iz ED-a ukupno citirani u 33 časopisa, od čega su 22 domaća, a 11 je stranih. U hrvatskim časopisima radovi iz ED-a dobili su ukupno 32 citata, dok su u stranim dobili ukupno 12 citata. Preostalih 5 citata odnosi se na knjige. Od domaćih časopisa članci našega časopisa najviše su citirani u časopisima *Povijesni prilozi* (4), *Etnološka tribina* (3) te *Narodna umjetnost* (3). Citate iz stranih časopisa koji su citirali radove iz ED-a razvrstali smo prema državama u kojima su objavljeni: Slovenija (4), SAD (3), Poljska (2), Slovačka (1), Njemačka (1) i Engleska (1).

Naposljetku smo analizirali i citiranost radova ED-a u bazi GS korištenjem aplikacije PoP koja donosi niz metričkih pokazatelja o autoru i časopisu. Citiranost radova odnosi se na razdoblje objavljivanja časopisa od 1992. do 2022., tijekom 31 godine citiranja (1992. – 2023.). Pretraživanjem je utvrđeno da je 229 članaka ED-a ostvarilo ukupno 741 citat u GS-u. Broj citata po godini iznosi 23,90, a broj citata po radu iznosi 3,24. H-indeks časopisa iznosi 11. Zanimala nas je i starost citiranih radova, kako bismo dobili uvid citiraju li se više noviji ili

stariji radovi. Ukupan broj citiranih radova objavljenih u posljednjih deset godina (371) čini polovicu citiranih radova iz promatranog razdoblja. Od toga je 167 (45 %) citiranih radova objavljeno u posljednjih šest godina. Ukupno je 211 (28,4 %) radova staro od jedanaest do dvadeset godina, a preostalih 159 (21,5 %) od dvadeset jednu do trideset jednu godinu.

Raspon dobivenih citata kreće se od 1 do 75 po radu. Donosimo popis deset najcitiranijih radova s ostvarenim brojem citata:

1. Braica, S. (2004) *Božićni običaji* (75)
2. Dragić, M. (2015) *Sveti Nikola – biskup u hagiografskoj baštini Hrvata* (57)
3. Dragić, M. (2014) *Ljubavne divinacije u kulturnoj baštini Hrvata, Bošnjaka, Srba i Poljaka* (37)
4. Jurilj, Z. (2018) *Korizma i Uskrs u Hercegovačkoj crkveno-pučkoj baštini* (36)
5. Dragić, M. (2018) *Štovanje sv. Antuna Padovanskoga u hrvatskoj crkveno-pučkoj baštini* (34)
6. Dragić, M. (2009) *Čuvari Kristova groba u crkveno-pučkoj baštini Hrvata* (30)
7. Kelava, J. (2017) *Badnjica u kulturnoj baštini posušškoga kraja* (19)
8. Asturić, M. (2019) *Veliki tjedan u bročansko-stonskoj kulturnoj baštini* (18)
9. Alaupović-Gjeldum, D. (1999) *Običaji životnog ciklusa u Imotskoj krajini i zapadnoj Hercegovini, od konca XIX. stoljeća do Drugog svjetskog rata* (13)
10. Dragić, M. (2019) *Srećonosni gost u hrvatskoj kulturnoj baštini i europskom kontekstu* (12)

Primjećujemo da je 10 najcitiranijih članaka citirano ukupno 332 puta. To je gotovo polovica, ili preciznije 44,8 %, od ukupnog broja citiranih radova (741). Radi cjelovitog pregleda citiranosti, ali i dobivanja broja radova koji nisu citirani, ostale radove grupirali smo prema postignutom broju citata. Analizom je utvrđeno da su 3 rada dobila 11 citata, 2 rada 10, 5 radova 9, 9 radova 8, 2 rada 7, 6 radova 6, 8 radova 5, 11 radova 4, 14 radova 3, 28 radova 2 te 43 rada 1 citat. Na kraju smo došli do podatka da 88 radova nije citirano. Autori iz EMS-a dobili su ukupno 229 citata (30,9 %), a vanjski autori ukupno 512 citata (69,1 %).

Od ukupnog broja citata koje su u GS-u dobili radovi iz ED-a na časopise se odnosi 228 citata (30,76 %), od čega na domaće 171 citat (75 %), a na strane 57 citata (25 %). Na ocjenske radove (završne, diplomatske, doktorske) odnosi se 467 citata (63,02 %), a na knjige 37 citata (4,99 %). Od ukupno 42 hrvatska časopisa koja su citirala radove iz ED-a, izdvojeni su oni s najvećim udjelom citata: *Ethnologica Dalmatica* (45), *Etnološka istraživanja* (17),

Studia ethnologica Croatica (13) te *Etnološka tribina* (6). Od ukupno 29 stranih časopisa koji su citirali radove iz našeg časopisa izdvaja se časopis *Bosna Franciscana* s ukupno 21 citatom. Dobili smo i ukupan broj citata prema državama kojima pripadaju citirajući časopisi: Bosna i Hercegovina (33), Srbija (7), Slovenija (4), Sjeverna Makedonija (2), Crna Gora (1), Mađarska (1), Bugarska (1), Poljska (2), Njemačka (1), Rusija (3) te SAD (3).

Usporedna analiza citiranosti časopisa ED promatrana kroz metriku triju citatnih izvora pokazala je da GS, kao najinkluzivnija baza, donosi najveće vrijednosti ukupnog broja citiranih radova te h-indeksa. Baze WoSCC i Scopus donose slične rezultate, što je povezano s visokim kriterijima koje moraju zadovoljiti časopisi prilikom ulaska u korpus časopisa koje one indeksiraju. To se posebno odnosi na bazu WoSCC, koja je i najselektivnija. S obzirom na činjenicu da časopis ED nije indeksiran u bazama podataka WoSCC i Scopus, provedena citatna analiza nije sveobuhvatna, jer je citiranost časopisa vidljiva isključivo u radovima indeksiranim u ovim bazama. Zbog orijentiranosti ovih baza primarno na časopise, citati u drugim vrstama publikacija (knjige, poglavlja u knjigama, radovi u zbornicima sa znanstvenih skupova i drugi neindeksirani izvori) ostaju nezamijećeni. Za razliku od njih, baza GS indeksirajući veliki broj dokumenata (knjige, poglavlja u knjigama, ocjenke radove i sl.) daje obuhvatniju analizu, što potvrđuje njezinu prednost u odnosu na WoSCC i Scopus (Čuljak i Machala Poplašen, 2019: 148). To je posebno važno za provođenje citatnih analiza na području društvenih i humanističkih znanosti, u kojima navedene publikacije imaju izrazitu važnost.

Zanimalo nas je postoji li podudarnost broja citata u WoSCC-u, Scopusu i GS-u s brojem ED-a s najvećim i najmanjim brojem preuzimanja. Najveći broj preuzimanja (57 720), vidjeli smo, imao je broj 22(2015), a najmanji broj preuzimanja (759) imao je broj 16(2007). Broj 22 (2015) ostvario je ukupno 89 citata, od čega u WoSCC-u (5), Scopusu (2), a u GS-u (82). Broj 16(2007) ostvario je ukupno 6 citata, od čega jedan u Scopusu, a pet u GS-u. Budući da je kod baza WoSCC i Scopus riječ o malom uzorku, razumljivo je da se ne mogu donositi općeniti zaključci. Pa ipak, promatramo li broj citiranih radova u sva tri citatna izvora, ova analiza govori u prilog veće citiranosti radova s većim ukupnim brojem preuzimanja i obratno.

Jezik na kojemu je određen rad napisan ima veliki utjecaj na to hoće li on biti pročitani, pa i citirani. U međunarodnoj znanstvenoj zajednici engleski je jezik dominantan. Zbog toga upotreba nacionalnog umjesto engleskog jezika u znanstvenom publiciranju dovodi do problema jezične barijere u slučaju stranih recenzenata, potencijalnih korisnika znanstvenih radova te davatelja citata (Moslavac, 2022: 199). Jezik radova objavljenih u ED-u jest hrvatski, a jezičnu se barijeru donekle nastoji ublažiti objavljivanjem sažetka i ključnih riječi najčešće na engleskom jeziku. Ovaj podatak čini nam se ograničavajući u pronalasku čitatelja u međunarodnoj zajednici, čak i uz zadovoljen uvjet vidljivosti, odnosno otvorene dostupnosti časopisa. Objaviti rad u domaćem časopisu na materinskom jeziku nije isto kao

objaviti rad u prestižnom međunarodnom časopisu, u kojemu je engleski zadani jezik. Ta okolnost veoma se odražava na područje društvenih, a posebice humanističkih znanosti koje su po prirodi svoga istraživanja više nacionalno orijentirane, pa samim time i objavljivanje na materinskom jeziku ima svoju važnost (Jokić, Zauder i Letina, 2012: 14–15). Koliko je presudna uloga jezika na kojem je rad napisan govore i rezultati reprezentativnog istraživanja hrvatske nacionalne i međunarodne znanstvene produkcije provedenog za društveno-humanističke znanosti i umjetničko područje (Jokić, Zauder i Letina, 2012). Rezultati toga istraživanja potvrdili su višestruko veću citiranost radova na engleskom jeziku od radova pisanih na hrvatskom jeziku. Taj podatak ne govori o manjoj kvaliteti i produktivnosti hrvatskih istraživača, nego je rezultat slabije vidljivosti, nedovoljne prezentacije i u konačnici nezapaženosti njihovih radova, a što je potvrđeno u provedenom istraživanju hrvatskih časopisa iz područja humanističkih znanosti i umjetnosti (Radoš, 2014: 162). Na problematiku jezika osvrnuli su se i autori *Lajdenskog manifesta*, unutar postavljenih deset načela, koja su usuglašena na 19. međunarodnom skupu o znanstvenim i tehnologijskim pokazateljima, održanom u Leidenu od 3. do 5. rujna 2014. godine (Stojanovski, 2015). U trećem načelu, posvećenom zaštiti izvrsnosti lokalno relevantnih istraživanja, naglašeno je da se znanstvena izvrsnost ne smije izjednačiti s objavljivanjem na engleskom jeziku te da se znanstvenike ne treba prisiljavati da objavljuju u časopisima visokih „impact factor“, u kojima je engleski jezik najučestaliji. Na taj bi način upotreba metrike na visokokvalitetnim radovima koji nisu pisani na engleskom jeziku bila korisna pri identificiranju i nagrađivanju izvrsnosti lokalno relevantnih istraživanja. Navedeno se na određeni način može povezati s objavljenim radovima u časopisu ED, koji se uglavnom temelje na etnografskim istraživanjima Dalmacije kao regije, Splita i drugih dalmatinskih lokaliteta, što je potvrđeno analizom članaka promatranih prema mjestima (lokalitetima) istraživanja, unutar rada koji se bavi sadržajnom analizom časopisa (Meštrović, 2023: 81). U radu se dalje navodi da je zamjetan broj radova u kojima predmeti istraživanja etnologa prelaze regionalne, a ponekad i nacionalne okvire, što se smatra doprinosom u širenju utjecaja ovoga časopisa (2023: 76). Stoga je i razumljivo da radove ovoga časopisa u najvećoj mjeri citiraju domaći autori, ponajprije u hrvatskim časopisima, ali i drugim spomenutim publikacijama. Po učestalosti citiranja radova iz ovoga časopisa izdvajaju se zemlje u regiji (Bosna i Hercegovina, Srbija, Slovenija, Crna Gora i Sjeverna Makedonija), koje su zapravo s Hrvatskom bile dijelom bivše Jugoslavije. Osim što su imale isto društveno-političko uređenje, imale su i donekle slična obilježja nacionalnih etnologija, što opravdava potrebu komparativnih istraživanja ovoga prostora. To je osobito vidljivo u citatnoj analizi GS-a, ali i u drugim dvjema bazama. Mišljenja smo da autorima spomenutih država jezik radova našega časopisa nije bio prevelika prepreka prilikom čitanja, a poslije i citiranja. No ta tvrdnja teško se može primijeniti na ostale, pretežno europske države, u čijim su časopisima citirani radovi ED-a, iako u manjem postotku. Kako se prepoznatljivost znanstvenika u određenom području, mjerena h-indeksom, vrednuje prema objavljenom

većem broju radova, od kojih su svi dobili relativno velik broj citata (ponajprije neovisnih), citate koje su dobili radovi ED-a od autora izvan matične ustanove, pa i izvan granica Hrvatske, smatramo veoma bitnim kako za njihove autore, tako i za ovaj časopis. U bazi GS primijetili smo da se od ukupnog broja hrvatskih (42) časopisa koji su citirali radove iz ED-a najveći broj citata odnosi upravo na časopis *Ethnologica Dalmatica* (45). Pojava samocitiranosti, kako navodi Jokić (2005: 169) tumači se različito, ovisno o autorima i područjima, odnosno ima dvosmisleno značenje. Prema prvome tumačenju toga fenomena, neki autori smatraju da je sasvim prirodno pozvati se na prethodna vlastita istraživanja i rezultate. Drugo tumačenje odnosi se na situaciju kada neki autori citiraju sami sebe iz egocentričnih pobuda, kako bi bili vidljiviji i povećali svoj autoritet (Jokić 2005: 169–170). Samocitiranost postaje problematična pri vrednovanju nečijeg rada (fakulteta, sveučilišta, instituta) kada se, učestalijim citiranjem radova svojih kolega, na umjetan način povećava ukupna citiranost. U istoj je bazi, u ukupnom broju citata, uočen veliki postotak citiranja radova ovoga časopisa u ocjenskim radovima (63 %). Taj podatak iznosimo kao poželjan, jer se na ovaj način mladi istraživači uhodavaju u praksu pozivanja na relevantne izvore te su tako u prilici pristupiti akademskoj zajednici kojoj pripadaju, a često i objaviti prilagođenu verziju svoga rada u najprimjerenijem časopisu. Napominjemo da je praksa objavljivanja ovih radova zaživjela i u našem časopisu.

Na kraju ćemo se osvrnuti na dobiveni podatak da u bazi GS nije citirano 88 radova iz časopisa. Promatrajući starost tih radova, primjećujemo da osim novijih, u velikoj mjeri nisu citirani radovi stariji od deset, pa čak i dvadeset i više godina. Citiranost određenog dokumenta s vremenom opada, što se tumači kao zastarijevanje literature, a razlikuje se od područja do područja. Članci u društvenim i humanističkim znanostima, promatrani na makrorazini, pokazuju da citate dobivaju tek u trećoj odnosno četvrtoj godini nakon objavljivanja, što je nužno uzeti u obzir prilikom vrednovanja (Jokić, 2006: 103). Imajući u vidu da je od ukupnog broja citiranih radova (741) njih 211 staro od jedanaest do dvadeset godina, a preostalih 159 od dvadeset jednu do trideset jednu godinu, može se povjerovati da će se s vremenom citirati i radovi koji dosad nisu. Dostupnost elektroničkih verzija tih radova zasigurno im pruža veću mogućnost da se to i ostvari. Izneseno upućuje na zaključak o korištenju, odnosno citiranju starije literature iz područja etnologije i kulturne antropologije, a karakteristično je i za ostale humanističke i društvene znanosti.

Ova analiza potvrdila je korisnost provođenja kvantitativnoga pristupa u vrednovanju znanstvenog rada jer se temelji na objektivnosti brojčanih podataka. Zbog toga je i razumljiva šira prihvaćenost ovoga pristupa. S druge strane, skrenula je pozornost i na neke nedostatke kvantitativnog, odnosno scientometrijskog pristupa. To se prije svega odnosi na uočene pogreške koje su pronađene pretraživanjem i pregledavanjem citiranih referenci u časopisima koji su citirali članke iz ED-a, a indeksirani su u WoSCC-u i Scopusu. Uočene su pogreške u odnosu na bibliografski opis (bibliografski podaci istih radova navedeni su na

različite načine), pogrešno su uneseni podaci o volumenu ili broju te su pogrešno navedeni podaci o autoru (prezimana i imena). Govoreći o nedostatku toga pristupa, Jokić i Lasić-Lazić opazaju da je on najčešće vidljiv u nejasnoj ili čak pogrešnoj interpretaciji dobivenih rezultata koje nude različiti sekundarni izvori, kao npr. citatne baze WoS, Scopus, GS i sl. (2015: 198). Kao razlog navode kako neke podatke, koji su dostupni u navedenim izvorima, proizvođači baza zapravo ne provjeravaju, što je također potrebno uzeti u obzir. Osim spomenutih pogrešaka koje su prepoznate u našoj analizi, ove autorice dodaju i druge nedostatke: neujednačenost pisanja adresa institucija, podatke o časopisima i njihovo svrstavanje u klasifikacijske sheme ovih sekundarnih izvora, neujednačenost kategorizacije članaka i sl. Budući da se većina ovih neujednačenosti najčešće odnosi na radove iz zemalja ne-engleskog govornog područja, rezultati dobiveni na uzorku malih brojki mogu dati drukčiju sliku stanja od one koja je stvarna (Jokić i Lasić-Lazić, 2015: 198). Mišljenja smo da će poduzete aktivnosti, koje su usmjerene na omogućavanje automatskog pobiranja časopisa indeksiranih u WoS-u, Scopusu i drugim bazama korištenjem OAI-PMH sučelja Hrčka, u velikoj mjeri umanjiti spomenute nedostatke.

Sve navedeno upućuje na zaključak da bi najbolje rješenje za vrednovanje znanstvenog rada, posebno u humanističkim znanostima, bila kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog pristupa.

Etnografski muzej Split kao izdavač časopisa *Ethnologica Dalmatica* dijeli sudbinu malih izdavača. Problemi su zajednički i brojni, a mogu se svesti na poteškoće u pribavljanju dovoljnog broja kvalitetnih rukopisa, neobjektivnosti recenzenata male sredine, što je povezano s malom kritičnom masom recenzenata te s objektivnošću i strogošću postupka, pri čemu se stručnjaci međusobno poznaju, urednici su najčešće volonteri, ne postoje dovoljna financijska sredstva za izdavanje časopisa i sl. Veliki entuzijizam i ustrajnost glavnog urednika i članova uredništva, kao i drugih uključenih sudionika, razlog su da ovaj časopis unatoč poteškoćama kontinuirano izlazi 30 godina, s ambicijama da se to nastavi i ubuduće.

5. Zaključak

Vidljivost časopisa *Ethnologica Dalmatica* u hrvatskoj akademskoj i široj zajednici postignuta je ponajprije njegovim uključivanjem u portal otvorenog pristupa – Hrčak. Implementacijom sučelja OAI-PMH omogućena je razmjena sadržaja iz časopisa ED s drugim repozitorijima, tražilicama, knjižničnim katalozima i sl., čime je postao vidljiviji i međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Rezultati usporedne citatne analize provedene na trima izvorima pokazali su da ovaj časopis ima veći utjecaj na lokalnu, regionalnu i nacionalnu zajednicu, nego što je ima na međunarodnu znanstvenu zajednicu. Svrha iznošenja i objašnjenja dobivenih podataka ima svoju informativnu vrijednost, i za autore radova i za uredništvo časopisa, jer otkriva

sliku postojećeg stanja, ali i upućuje na poželjnu sliku stanja, koja bi se u dogledno vrijeme mogla i ostvariti. Indeksiranost i zastupljenost u najrelevantnijim bazama podataka same za sebe ne govore mnogo, ako radovi objavljeni u časopisima koje one indeksiraju nisu zapaženi i citirani. Ako se već upuštamo u „mjerenje“ rada brojčanim pokazateljima, umjesto nepristranim recenzijama predmetnih stručnjaka, nužno je u obzir uzeti njegove dobre i loše strane. Potpunije vrednovanje znanstvenog rada u području etnologije i kulturne antropologije dala bi analiza najrelevantnijih hrvatskih znanstvenih etnoloških časopisa (*Zbornik za narodni život i običaje*, *Narodna umjetnost*, *Etnološka tribina*, *Etnološka istraživanja*, *Studia ethnologica Croatica* te *Ethnologica Dalmatica*), što je i preporuka za neko buduće istraživanje.

6. Literatura i izvori

1. Brajenović-Milić, B. (2014) Bibliometrijski pokazatelji znanstvenog odjeka autora i časopisa. *Medicina Fluminensis*, 50(4), str. 425–432. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/129784> [13.10.2023.]
2. Budapest Open Access Initiative. Dostupno na: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/> [13.06.2023.]
3. Directory of Open Access Journals (DOAJ). Dostupno na: <https://doaj.org/> [12.10.2023.]
4. *Ethnologica Dalmatica*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/ethnologica-dalmatica> [13.05.2023.]
5. Gašparac, P. (2006) Značenje i uloga bibliografskih i citatnih baza podataka. *Biochemia Medica*, 16(2), 2006, str. 93–102. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/9600> [13.09.2023.]
6. Harzing, A. W. (2007) *Publish or Perish*. Dostupno na: <https://harzing.com/resources/publish-or-perish> [13.05.2023.]
7. Hebrang Grgić, I. (2016) *Časopisi i znanstvena komunikacija*. Zagreb: Naklada Ljevak.
8. Hebrang Grgić, I. (2020) „Hrvatski časopisi u međunarodnim bazama podataka: vidljivost naših znanstvenika“, *Universitas portal*, 30. 3. Dostupno na: <https://www.universitas-portal.hr/hrvatski-casopisi-u-medunarodnim-bazama-podataka> [10.10.2023.]
9. *Hrčak. Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/> [12.10.2023.]
10. *Hrčak. Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa. Interoperabilnost Hrčka*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/interoperabilnost> [12.10.2023.]
11. Jelaska Marijan, Z. (2019) Pedeset godina Časopisa za suvremenu povijest: bibliometrijska analiza (1969. – 2018.). *Časopis za suvremenu povijest*, 51(1), str. 59–94. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/321801> [12.10.2023.]
12. Jolić, T. i Grgić, F. (2022) Produktivnost hrvatskih filozofa 2004.–2020. *Prolegomena*, 21

- (2), str. 193–208. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/416687> [12.10.2023.]
13. Jokić, D. i Bartulović-Barnjak, D. (2014) Migracijske i etničke teme – bibliometrijska analiza časopisa za razdoblje od 1985. do 2013. *Migracijske i etničke teme*, 30(3), str. 479–505. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/200191> [12.10.2023.]
14. Jokić, M. (2005) *Bibliometrijski aspekti vrednovanja znanstvenog rada*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
15. Jokić, M. (2006) Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije. *Prolegomena*, 5(1), str. 99–110. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/4025> [13.08.2023.]
16. Jokić, M. (2009) H-indeks kao novi scientometrijski indikator. *Biochemia Medica* 19(1), str. 5–9. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/32249> [10.09.2023.]
17. Jokić, M., Zauder, K. i Letina, S. (2012) *Karakteristike hrvatske nacionalne i međunarodne znanstvene produkcije u društveno-humanističkim znanostima i umjetničkom području za razdoblje 1991–2005*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
18. Jokić, M. i Zauder, K. (2013) Bibliometrijska analiza časopisa *Sociologija sela* / *Sociologija i prostor* u razdoblju 1963.- 2012. *Sociologija i prostor*, 51(2), str. 331–349. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/161510> [10.09.2023.]
19. Jokić, M. i Lasić-Lazić, J. (2015) Vrednovanje znanstvenog rada u području društvenih znanosti na temelju časopisa kao medija znanstvenog komuniciranja. U: Hebrang Grgić, I. (ur.) *Hrvatski znanstveni časopisi : iskustva, gledišta, mogućnosti*. Zagreb: Školska knjiga. Str. 197–214.
20. Končić, I. (2022) „Clarivate najavio promjene u novom izdanju JCR-a!“, Centar za znanstvene informacije Instituta Ruđer Bošković. *Vijesti*. 22. 8. Dostupno na: <http://lib.irb.hr/web/hr/vijesti/item/2323-clarivate-najavio-promjene-u-novom-izdanju-jcr-a.html> [20.11.2023.]
21. Macan, B. i Petrak, J. (2015) Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. U: Hebrang Grgić, I. (ur.) *Hrvatski znanstveni časopisi : iskustva, gledišta, mogućnosti*. Zagreb: Školska knjiga. Str. 37–53.
22. Martek, A. i Šute, S. (2010) Bibliometrijska analiza časopisa *Arhivski vjesnik* u razdoblju od 2001. do 2009. *Arhivski vjesnik*, 53(1), str. 165–176. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/62500> [13.07.2023.]
23. Meštrović, I. (2023) Sadržajna analiza časopisa *Ethnologica Dalmatica* : 1992.-2022. *Ethnologica Dalmatica*, 30(1), str. 65–84. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/437127> [05.10.2023.]
24. Meštrović, I. (2023) Bibliografija časopisa *Ethnologica Dalmatica* : 1992. – 2022. *Ethnologica Dalmatica*, 30(2). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/303123> [05.10.2023.]
25. Mitrović, G. i Romić, K. (2018) Bibliometrijska analiza časopisa „Sigurnost“ od 2005. do

2015. godine. *Sigurnost*, 60(1), str. 25–35. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/291977> [05.10.2023.]
26. Moslavac, A. (2022) Bibliografska, bibliometrijska i scientometrijska analiza znanstvenih časopisa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci za razdoblje od 2010. do 2020. godine. *Bosniaca*, 27(27), str. 192–215. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/415473> [05.10.2023.]
27. *Portal elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu* (2023) O portalu. Dostupno na: <https://baze.nsk.hr/o-portal/> [05.10.2023.]
28. *Portal elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu* (2023) Baza. Emerging Sources Citation Index (ESCI). Dostupno na: <http://baze.nsk.hr/baza/emerging-sciences-citation-index-esci/> [05.10.2023.]
29. *Portal elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu* (2023) Baza. Scopus. Dostupno na: <https://baze.nsk.hr/baza/scopus/> [05.10.2023.]
30. *Portal elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu* (2023) Baza. Web of Science. Dostupno na: <https://baze.nsk.hr/baza/web-science/> [05.10.2023.]
31. Radoš, Marta. (2014) Usporedba hrvatskih časopisa iz područja humanističkih znanosti i umjetnosti. U: Hebrang Grgić, I. i Špac, V. (ur.). *Knjižnice : kamo i kako dalje? 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica*. Opatija, 15.–18. svibnja 2013. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 153–164.
32. Romić, K. i Mitrović, G. (2017) Bibliometrijske značajke kategoriziranih radova na primjeru časopisa *Medijska istraživanja* (1995.–2015.). *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60 (4), str. 197–220. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/195927> [12.11.2023.]
33. Sveučilišni računski centar (Srce) (2023) „Unaprijeđeno indeksiranje hrvatskih časopisa u citatnoj bazi podataka Web of science“. *Vijesti*, 20. 1. Dostupno na: <https://www.srce.unizg.hr/vijesti/unaprijedeno-indeksiranje-hrvatskih-casopisa-u-citatnoj-bazi-podataka-web-science/307> [12.11.2023.]
34. Stojanovski, J. (2015) „Bibliometrija - Lajdenski manifest“, *Centar za znanstvene informacije Instituta Ruđer Bošković*. *Vijesti*, 23. 4. Dostupno na: <http://lib.irb.hr/web/hr/vijesti/item/1895-leiden-manifesto-research-metrics.html> [13.07.2023.]
35. Stojanovski, J. (2016) Hrčak promiče hrvatsku znanstvenu publicistiku. *Srce novosti*, 64, str. 14–15. Dostupno na: <https://fulir.irb.hr/2860/1/Hr%C4%8Dak-promi%C4%8De-hrvatsku-znanstvenu-publicistiku.pdf> [13.07.2023.]
36. Švenda-Radeljak, K. (2008) Časopis „Socijalni rad“ – posljednje desetljeće (1980.–1990.). *Ljetopis socijalnog rada*, 15(1), str. 131–150. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/23103> [22.07.2023.]
37. Tokić, K. (2012) Citatna analiza časopisa *Turizam*. *Turizam*, 60(4), str. 471–479. Dostupno na: <https://www.iztg.hr/UserFiles/file/publication/471-479-Paper06-Pages-from-385-520-Turizam-2012-04HR-hr.pdf> [20.08.2023.]

38. Vejmelka, L. i Švenda Radeljak K. (2014) Ljetopis socijalnog rada (1994.–2013.) – Dvadeset godina kontinuiranog izlaženja. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(2), str. 313–333.
[Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/file/193152](https://hrcak.srce.hr/file/193152) [20.08.2023.]